

- *Про діяльність Українського міжнародного комітету з питань науки і культури при НАН України (доповідач — академік НАН України Я.С. Яцків)*
- *Нові матеріали біомедичного призначення (доповідач — академік НАН України С.О. Фірстов)*
- *Про нагородження відзнаками НАН України та Почесними грамотами НАН України і Центрального комітету профспілки працівників НАН України (доповідач — академік НАН України В.Л. Богданов)*
- *Кадрові та поточні питання*

ІЗ ЗАЛИ ЗАСІДАНЬ ПРЕЗИДІЇ НАН УКРАЇНИ 3 червня 2015 року

На засіданні Президії НАН України 3 червня 2015 р. члени Президії НАН України та запрошені заслухали наукову доповідь голови Українського міжнародного комітету з питань науки і культури при НАН України академіка НАН України **Ярослава Степановича Яцківа** про основні наукові і практичні результати, одержані за час багатолітньої плідної діяльності Комітету (стенограму див. с. 15).

У 2015 р. виповнюється 25 років від дня заснування в системі НАН України Українського міжнародного комітету з питань науки і культури. Створений 18 липня 1990 р., Комітет, головним завданням якого був розвиток зв'язків з українцями за кордоном, зарекомендував себе в наукових та громадських колах як в Україні, так і в інших державах як авторитетна структура, здатна організовувати перспективні проекти і консолідувати наукові сили для їх виконання. До його складу увійшли відомі вчені України та світу, зокрема академіки НАН України І.М. Дзюба, М.Г. Жулинський, М.В. Попович, В.Д. Походенко, А.К. Шидловський, іноземні члени НАН України О.Й. Пріцак, І.І. Гук та інші.

Комітет сприяв популяризації за кордоном об'єктивних знань з історії, географії, економіки та культури Української держави, розгортанню досліджень з українознавчої тематики в Україні та за її межами. За час свого існування Комітет організував і здійснив низку важливих дослідницьких, видавничих та просвітницьких проектів, спрямованих на активніше й ефективніше налагодження зв'язків між українськими вченими та їх іноземними колегами, на утвердження міжнародного престижу вітчизняної науки, зокрема проекти «Універсал», «Енциклопедія українознавства», «Інститут Івана Франка у Відні», «Український дім в Австрії», «Гетьманська доба в Україні», «Григорій та Теодор Костюк у США», «Елітарна світлиця» та ін.

Окремо слід відзначити успішну діяльність Комітету із залучення закордонних учених українського походження до



Виступ академіка НАН України Ярослава Степановича Яцківа

співпраці з установами НАН України. Загалом Комітету впродовж усіх років його існування, незважаючи на обмежені фінансові та матеріальні ресурси, вдавалося отримувати ґрунтовні й практично значущі для суспільства і держави результати.

Крім того, всі учасники засідання Президії НАН України мали змогу ознайомитися з книгою Я.С. Яцківа, М.Г. Железняка, І.Ю. Ізотової «Наука і культура України: долаючи кордони», в якій було підбито підсумки роботи Комітету за 25 років.

В обговоренні доповіді взяли участь академік НАН України Б.Є. Патон, академік-секретар Відділення літератури, мови та мистецтвознавства НАН України, директор Інституту літератури ім. Т.Г. Шевченка НАН України академік НАН України М.Г. Жулинський, директор Інституту археології НАН України академік НАН України П.П. Толочко, в.о. директора Інституту енциклопедичних досліджень НАН України кандидат філологічних наук М.Г. Железняк, директор Інституту української мови НАН України доктор філологічних наук П.Ю. Гриценко.

У виступах було підкреслено, що Комітет став ефективним форумом для взаємодії вітчизняних науковців, зарубіжних учених, творчої інтелігенції, його діяльність зробила вагомий внесок у розвиток міжнародних на-

укових зв'язків НАН України, сприяла налагодженню тісної співпраці та плідних контактів з науковими і культурними осередками багатьох країн світу, підносила авторитет нашої держави на міжнародній арені.

Загалом Президія НАН України високо оцінила роботу Українського міжнародного комітету з питань науки і культури при НАН України за період 1990–2015 рр., відзначила його здобутки і констатувала, що завдання, покладені на Комітет, були успішно виконані в повному обсязі. За результатами обговорення було ухвалено відповідний проект постанови.

* * *

Далі учасники засідання заслухали наукову доповідь заступника директора Інституту проблем матеріалознавства ім. І.М. Францевича НАН України академіка НАН України **Сергія Олексійовича Фірстова** на тему «**Нові матеріали біомедичного призначення**» (докладніше див. с. 20).

У доповіді йшлося про те, що в установах НАН України активно розвивається новий науковий напрям, орієнтований на створення технологій отримання матеріалів біомедичного призначення, нових виробів і препаратів із них, а також медичних технологій їх використання. Зокрема, фахівці Інституту проблем матеріалознавства ім. І.М. Францевича працюють над розробленням електродів для апаратів фізіотерапії, термоковдр та інфрачервоних нагрівачів для терапевтичних лікувальних кабін; керамічних матеріалів на основі ZrO_2 для виготовлення головок ендопротезів та скальпелів; нових сплавів титану і танталу для ендопротезів, що не містять шкідливих для організму елементів і мають знижений модуль пружності; гранульної технології отримання високопористих покриттів для ендопротезів; біоактивної кальцій-фосфатної кераміки; гідроксіапатитних носіїв препаратів для лікування туберкульозу, остеомієліту та онкозахворювань.

Остеотропні імпланти, створені вченими Інституту, спроможні повноцінно поновити кісткову тканину навіть у разі значних уражень опорно-рухового апарату та черепно-

щелепно-лицьової зони, в тому числі й очного яблука.

Розроблення нових матеріалів біомедичного призначення, їх доклінічні та клінічні випробування здійснюються в тісній співпраці з такими інститутами НАН України, як електрозварювання ім. Є.О. Патона, надтвердих матеріалів ім. В.М. Бакуля, металофізики ім. Г.В. Курдюмова, прикладної фізики, хімії високомолекулярних сполук; з провідними медичними центрами країни, зокрема з Національним медичним університетом ім. О.О. Богомольця, Інститутом травматології та ортопедії НАМН України, Національним інститутом раку, Інститутом патології хребта та суглобів ім. проф. М.І. Ситенка НАМН України, Луганським державним медичним університетом, Національною дитячою спеціалізованою лікарнею «ОХМАТДИТ» та багатьма іншими, а також з вищими навчальними закладами, насамперед НТУУ «Київський політехнічний інститут», Національною медичною академією післядипломної освіти ім. П.Л. Шупика МОЗ України.

З огляду на високі показники біосумісності розроблених керамічних матеріалів, учені Інституту започаткували дослідження зі створення композиційних матеріалів, які поєднують біологічні властивості біокераміки та оптимальні механічні властивості іншої розробки Інституту — нових титанових сплавів.

Нові біомедичні матеріали для реконструктивно-відновлювальної хірургії мають значні перспективи використання при лікуванні поранених під час бойових дій.

У виступах академіка НАН України Б.Є. Патона, завідувача кафедри біомедичної інженерії Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут» доктора медичних наук, професора В.Б. Максименка, доцента Національного медичного університету ім. О.О. Богомольця доктора медичних наук П.Ф. Музиченка, заступника директора Інституту електрозварювання ім. Є.О. Патона НАН України академіка НАН України І.В. Кривцуна, голови Північно-східного наукового центру НАН України та МОН



Виступ академіка НАН України Сергія Олексійовича Фірстова

України, голови ради директорів Науково-технологічного комплексу «Інститут монокристалів» НАН України академіка НАН України В.П. Семиноженка, директора Державної установи «Інститут економіки та прогнозування НАН України» академіка НАН України В.М. Гейця, академіка-секретаря Відділення біохімії, фізіології і молекулярної біології НАН України, директора Інституту біохімії ім. О.В. Палладіна НАН України академіка НАН України С.В. Комісаренка, директора фірми «Лікар-Інвест» В.Ю. Дьоміна було наголошено, що розвиток біомедичного матеріалознавства — важливий і актуальний напрям досліджень на перетині двох галузей науки: матеріалознавства і медицини. Крім того, було відзначено ефективність зв'язків науковців ІПМ ім. І.М. Францевича з фахівцями медичного профілю, що дозволило отримати низку результатів, дійсно потрібних медикам.

У виступі В.Б. Максименка було наведено дані щодо зростання обсягів ринку медичної техніки в Західній Європі, який має щорічний приріст від 2,5 до 10%. В Україні за останні роки цей ринок виріс аж на 220%. Однак, якщо ми розглянемо такий показник, як витрати на медичну техніку в перерахунку на душу населення, то в Україні вони становлять 16,6 \$, тоді як у Німеччині — 223 \$, а в Австрії 271 \$. Світовий обсяг ринку медичних технологій, у тому числі

техніки і матеріалів, оцінюється в 300 млрд \$ на рік, причому збільшення кількості населення та його старіння лише підвищує попит. В Україні обсяг цього ринку прогнозують на рівні 1 млрд \$ на рік, але власне вітчизняне виробництво здатне забезпечити менш як 100 млн \$. Із 492 зареєстрованих компаній з виробництва медтехніки лише 85 — українські. Отже, державна програма має стати першим етапом відродження вітчизняної медичної промисловості, оскільки вітчизняні медичні матеріали і вироби з них — це стратегічний напрям розвитку динамічно зростаючого сектору економіки. Створення при науково-навчальних центрах дослідних виробництв є важливою умовою кадрового забезпечення виробництва ринкової інноваційної продукції.

Президія НАН України зазначила, що в попередні роки в Україні діяла Комплексна програма розвитку медичної промисловості, а також Державна цільова програма розвитку виробництва медичної техніки. Завдяки цим програмам до клінічного застосування було доведено чимало розробок учених НАН України, зокрема й деякі вироби з біоактивної кераміки. Однак сьогодні в умовах українського низького рівня фінансування особливу увагу слід приділити поліпшенню координації досліджень та об'єднанню зусиль учених різних інститутів і відділень. Питання такої взаємодії належить до завдань Міжвідомчої координаційної ради НАН України, Національної академії медичних наук та Міністерства охорони здоров'я України щодо здійснення наукових розробок у галузі медицини та фармації. У грудні 2014 р. на спільному засіданні президій НАН України та НАМН України вже йшлося про необхідність активізації її діяльності. Було також запропоновано залучити до складу цієї Ради фахівців у галузі біомедичного матеріалознавства або навіть заснувати окрему її секцію, яка координуватиме питання створення нових матеріалів для медицини.

* * *

Члени Президії НАН України заслухали також інформацію про:

- результати чергової атестації молодих учених — стипендіатів Президента України для молодих учених;
- внесення змін до переліку уповноважених представників від НАН України з питань виконання двосторонніх договорів про співробітництво НАН України з академіями наук країн СНД та іншими академіями і організаціями, які входять до Міжнародної асоціації академії наук;
- структуру та склад Експертної ради з питань оцінювання тем фундаментальних науково-дослідних робіт при НАН України;
- відзначення 50-річчя від дня заснування Інституту теоретичної фізики ім. М.М. Боголюбова НАН України;
- внесення змін до структури цільової комплексної програми наукових досліджень НАН України «Комплексний моніторинг, оцінка та прогнозування динаміки стану морського середовища та ресурсної бази Азово-Чорноморського басейну в умовах зростаючого антропогенного навантаження та кліматичних змін» на 2013—2015 рр.;
- результати зустрічі представників Відділення загальної біології НАН України та співробітників апарату Президії НАН України з делегацією Міністерства екології та природних ресурсів України, що відбулася 29 травня 2015 р.;
- заходи з відзначення 100-річного ювілею Національної академії наук України.

* * *

Крім того, Президія НАН України ухвалила низку організаційних і кадрових рішень.

Призначено:

- академіка НАН України **Скорихода Валерія Володимировича** почесним директором Інституту проблем матеріалознавства ім. І.М. Францевича НАН України;
- академіка НАН України **Солоніна Юрія Михайловича** виконуючим обов'язки директора Інституту проблем матеріалознавства ім. І.М. Францевича НАН України;
- кандидата технічних наук **Кобріна Петра Петровича** на посаду вченого секретаря Відділення математики;
- кандидата фізико-математичних наук **Сидоренка Володимира Івановича** на посаду вченого секретаря Відділення інформатики;
- кандидата технічних наук **Задворного Євгена Олександровича** на посаду вченого секретаря Відділення механіки;
- кандидата фізико-математичних наук **Тарашенка Дмитра Трохимовича** на посаду вченого секретаря Відділення фізики і астрономії;

- кандидата геолого-мінералогічних наук **Луціва Ярослава Климовича** на посаду вченого секретаря Відділення наук про Землю;
- кандидата технічних наук **Паустовського Олександра Васильовича** на посаду вченого секретаря Відділення фізико-технічних проблем матеріалознавства;
- доктора технічних наук **Зварича Валерія Миколайовича** на посаду вченого секретаря Відділення фізико-технічних проблем енергетики;
- кандидата технічних наук **Данька Сергія Вікторовича** на посаду вченого секретаря Відділення ядерної фізики та енергетики;
- кандидата біологічних наук **Дзюбу Оксану Іванівну** на посаду вченого секретаря Відділення хімії;
- кандидата медичних наук **Гоцуляка Ярослава Миколайовича** на посаду вченого секретаря Відділення біохімії, фізіології і молекулярної біології;
- кандидата біологічних наук **Рутьяна Євгена Володимировича** на посаду вченого секретаря Відділення загальної біології;
- кандидата економічних наук **Князева Святослава Ігоровича** на посаду вченого секретаря Відділення економіки;
- кандидата наук із соціальних комунікацій **Матвійчук Ларису Олександрівну** на посаду вченого секретаря Відділення історії, філософії та права;
- кандидата філологічних наук **Буркута Костянтина Станіславовича** на посаду вченого секретаря Відділення літератури, мови та мистецтвознавства НАН України.

Затверджено:

- члена-кореспондента НАН України **Сорокіна Віктора Михайловича** на посаді заступника директора з наукової роботи Інституту фізики напівпровідників ім. В.Є. Лашкарьова НАН України;
- члена-кореспондента НАН України **Кладька Василя Петровича** на посаді заступника директора з наукової роботи Інституту фізики напівпровідників ім. В.Є. Лашкарьова НАН України;
- **Сипка Миколу Івановича** на посаді заступника директора з науково-технічної роботи Інституту фізики напівпровідників ім. В.Є. Лашкарьова НАН України;
- кандидата хімічних наук **Расенка Геннадія Федоровича** на посаді заступника директора з наукової роботи Інституту фізико-органічної хімії і вуглекислоти ім. Л.М. Литвиненка НАН України;
- доктора хімічних наук **Томашика Василя Миколайовича** на посаді вченого секретаря Інституту фізики напівпровідників ім. В.Є. Лашкарьова НАН України.

Погоджено кандидатуру:

- доктора геологічних наук **Ломакіна Ігоря Емануїловича** на посаду головного наукового співро-

бітника Державної наукової установи «Відділення морської геології та осадочного рудоутворення НАН України»;

- доктора хімічних наук **Кравченка Віктора Васильовича** на посаду завідувача відділу дослідження нуклеофільних реакцій Інституту фізико-органічної хімії і вуглекислоти ім. Л.М. Литвиненка НАН України;
- доктора хімічних наук **Кучеренка Володимира Олександровича** на посаду завідувача відділу хімії вугілля Інституту фізико-органічної хімії і вуглекислоти ім. Л.М. Литвиненка НАН України;
- доктора економічних наук **Супрун Наталії Анатоліївни** на посаду головного наукового співробітника Державної установи «Інститут економіки та прогнозування НАН України»;
- доктора наук із соціальних комунікацій **Воскобойнікової-Гузевої Олени Вікторівни** на посаду завідувача відділу комплексних наукових та науково-інформаційних проектів Інституту бібліотекознавства Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського;
- кандидата історичних наук **Бондар Наталії Петрівни** на посаду завідувача відділу стародруків та рідкісних видань Інституту книгознавства Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського;
- кандидата політичних наук **Галаган Людмили Миколаївни** на посаду директора Фонду Президентів України Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського;
- кандидата історичних наук **Філіпович Марини Анатоліївни** на посаду завідувача відділу кодикології та кодикографії Інституту рукопису Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського;
- доктора технічних наук **Ковальця Івана Васильовича** на посаду завідувача відділу інтелектуальних інформаційно-аналітичних систем Інституту проблем математичних машин і систем НАН України.

Відзнакою НАН України «За сприяння розвитку науки» нагороджено:

- голову Українського міжнародного комітету з питань науки і культури при НАН України академіка НАН України **Яцківа Ярослава Степановича** за багатолітню плідну роботу з розвитку творчих зв'язків з українцями за кордоном та вагомий внесок у науково-методичне і координаційне забезпечення спільних досліджень установ України із зарубіжними науковими, навчальними і культурними центрами та з нагоди 25-річчя від часу створення Комітету.

Відзнакою НАН України «За підготовку наукової зміни» нагороджено:

- головного наукового співробітника Інституту фізики напівпровідників ім. В.Є. Лашкарьова НАН України доктора фізико-математичних наук, профе-

сора **Баранського Петра Івановича** за багатолітню самовіддану працю вченого і педагога, вагомі творчі здобутки та визначний внесок у підготовку наукових кадрів — фахівців у галузі фізики напівпровідників;

- завідувача відділу Інституту археології НАН України члена-кореспондента НАН України **Моцю Олександра Петровича** за багатолітню плідну наукову і науково-організаційну працю, вагомий особистий внесок у розвиток археологічної науки та підготовку висококваліфікованих наукових кадрів.

Відзнакою НАН України «За професійні здобутки» нагороджено:

- провідного наукового співробітника Інституту електрозварювання ім. Є.О. Патона НАН України доктора технічних наук **Касаткіна Олега Георгійовича** за багатолітню плідну наукову працю та вагомі творчі здобутки у галузі моделювання властивостей зварних з'єднань;

- заступника начальника Секретаріату — керівника Сектору підготовки та організаційного забезпечення проведення засідань Президії НАН України та редакційної роботи **Маківчук Наталію Федорівну** за багатолітню плідну працю в апараті Президії НАН України та вагомі здобутки у професійній діяльності.

Почесною грамотою Президії НАН України і Центрального комітету профспілки працівників НАН України нагороджено:

- ветерана Державної установи «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України» **Кикоть Надію Іванівну** за багаторічну сумлінну працю, відповідальне ставлення до виконання посадових обов'язків та високу професійність у забезпеченні бухгалтерського обліку Інституту;

- працівників Українського міжнародного комітету з питань науки і культури при НАН України — **Галелюку Оксану Степанівну, Ізотову Ірину Юліанівну, Корсун Тетяну Костянтинівну** — за багатолітню плідну роботу з розвитку творчих зв'язків з українцями за кордоном та вагомий внесок у науково-методичне і координаційне забезпечення спільних досліджень установ України із зарубіжними науковими, навчальними і культурними центрами та з нагоди 25-річчя від часу створення Комітету.

Подякою НАН України відзначено:

- завідувача відділу Інституту радіофізики та електроніки ім. О.Я. Усикова НАН України кандидата фізико-математичних наук **Тіщенка Анатолія Семеновича** за багатолітню плідну наукову і науково-організаційну працю та вагомий особистий внесок у розвиток вакуумної електроніки;

- голову Секції прикладних проблем Президії НАН України кандидата технічних наук **Сотникова Олександра Васильовича** за багатолітню плідну працю та вагомі професійні здобутки у науковій і науково-організаційній діяльності;

- членів Українського міжнародного комітету з питань науки і культури при НАН України — професора (Швейцарія), іноземного члена НАН України **Гаврилишина Богдана** і професора (Австрія), іноземного члена НАН України **Гука Ігоря** — за багатолітню плідну роботу з розвитку творчих зв'язків з українцями за кордоном та вагомий внесок у науково-методичне і координаційне забезпечення спільних досліджень установ України із зарубіжними науковими, навчальними і культурними центрами та з нагоди 25-річчя від часу створення Комітету.

За матеріалами засідання підготувала О.О. МЕЛЕЖИК